

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

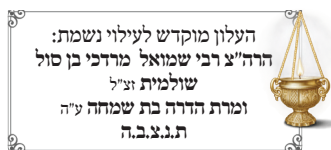
כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן

העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו חפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף

היומי במלגה מכובדת למיגדי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות והתנועות |

מבחינים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

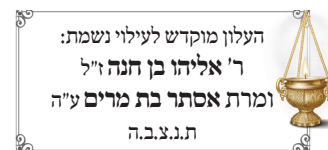
יום א' ג' כסליו-שבת ט' כסליו תשפ"ו

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית זצ"ל
ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

מסכת זבחים ע"ע"ו

בס"ד שבוע פרשת ויצא

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
ומרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

דף ע' ע"ב

[ס"ט ע"א] מלך ונמצאת טריפה רבי מאיר אומר אינו מטמא בבית הבליעה, רבי יהודה אומר מטמא וכו'. [ע' ע"ב] אומר רבי יוחנן לא טיהר רבי מאיר אלא בתמימין, אבל בבעלי מומין לא; ורבי אלעזר אומר אפילו בבעלי מומין. איתמר נמי, אומר רב ביבי אומר רבי אלעזר מטהר היה רבי מאיר בבעלי מומין, ואפילו באוויזין ותרנגולין.

נידון הסוגיות מדף ס"ח ע"א עד סוף הפרק הוא דין טומאה בבית הבליעה שיש בנבלת עוף טהור, באופן של מליקת קדשים שנפסלו. במשנה הראשונה [ס"ח ע"א] ובגמרא נתבאר דבכל אופן שיש צד הכשר למליקה, אינה מטמאה בבית הבליעה אף שנפסלה מהקרבה ולכן [ס"ח ע"א] מלך בשמאל או בלילה, שחט חולין בפנים וקדשים בחוץ אינו מטמאות בבית הבליעה. מלך בסכין, מלך חולין בפנים וקדשים בחוץ, תורין שלא הגיע זמן ובני יונה שעבר זמן, שיבשה גפה, שנשמית עינה, ושנקטעה רגלה מטמא בבית הבליעה. זה הכלל כל שפסולו בקודש אינו מטמא בבית הבליעה, לא היה פסולו בקודש מטמא בבית הבליעה. וזו ושאר פסולים נחלקו שם, לדעת רב כשזר שמלך מטמא בבית הבליעה. ושם פסק הרמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין פרק ז' ה"א] כל הפסולין לעבודה שמלקו מליקתן פסולה, ואף על פי שאותו העוף פסול אינו כנבלת העוף הטהור לטומאה, וכן אם מלך בלילה או ששחט חולין בפנים וקדשים בחוץ, אינה כנבלה. [הלכה ב'] מלך תורים שלא הגיע זמן ובני יונה שעבר זמן ושביב גפה ושנשמית עינה ושנקטעה רגלה הרי זו נבלה לכל דבר, זה הכלל כל שהיה פסולה בקדש פסולה ואינה נבלה, לא היתה פסולה בקדש הרי זו נבלה לכל דבר. [הלכה ג'] לפיכך המולק ונמצאת טריפה, או שמלך בסכין או שמלך חולין בפנים וקדשים בחוץ, הרי זו נבלה לכל דבר שאין המליקה מתרת ומטהרת אלא דבר שהוא כשר

למזבח. [הלכה ד'] אבל הנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והטומטום והאנדרוגינוס שנמלקו, הרי אלו נבלה לכל דבר ומטמאין בגדים בבית הבליעה, שאין הקדושה חלה עליהן והרי אין פסולן בקדש.

ובמשנה השניה [ס"ט ע"א] הנידון הוא במליקת טריפה, האם מליקה זו מטהרת אותה מטריפתה שלא תטמא בבית הבליעה, דלענין שחיטה קיימא לן דשחיטת טריפה מטהרת אותה מידי נבילה, ונחלקו האם גם מליקת קדשים שנמצאו טריפה נטהרו או לא, דרבי מאיר אומר אינו מטמא בבית הבליעה, רבי יהודה אומר מטמא וכו'. ואמרו שם דרבי מאיר יליף מקל וחומר מנבלת בהמה, ורבי יוסי אומר דיה כנבלת בהמה, שחיטתה מטהרתה ולא מליקתה. ומסקנת הגמרא [ס"ט ע"ב] דרבי מאיר לא יליף דבר זה מקל וחומר דודאי אמרינן דיו, אלא יליף מקרא דזאת תורת הבהמה והעוף. וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה בהמה מטמאה במגע ובמשא, עוף אינו מטמא במגע ובמשא עוף מטמא בגדים אבית הבליעה, בהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה אלא לומר לך מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טריפתה מטומאתה, אף עוף דבר שמכשיר באכילה מטהר טריפתו מטומאתו. ע"כ. וזו דעת התוספות, דלמסקנא הילפותא היא מהההיקש ולא מקל וחומר, אבל לדעת רש"י הקל וחומר נשאר אף למסקנת הגמרא.

ובפשטות הילפותא היא דכמו ששחיטה מטהרת טריפה כך גם מליקה בקדשים, דדין מליקה בקדשים כדין שחיטה בחולין. ובסוף הסוגיא אמרינן אומר רבי יוחנן לא טיהר רבי מאיר אלא בתמימין, אבל בבעלי מומין לא; ורבי אלעזר אומר אפילו בבעלי מומין. איתמר נמי, אומר רב ביבי אומר רבי אלעזר מטהר היה רבי מאיר בבעלי מומין, ואפילו באוויזין ותרנגולין. ע"כ. ולדעת רש"י היינו

כולל ומכון ראש פינה:

במוקדשין, דהיינו כשהקדיש אווזים ותרנגולים ומלקם בפנים, דלדעת רבי מאיר מליקתם מטהרתן מידי נבילה אם היו טריפה. והוא כמובן תימה גדולה, דאין לאוויזים ותרנגולים קדושת מזבח כלל, ומה שיש בהם היא רק קדושת דמים, וכלפי מליקה הרי הן כחולין.

וכן מהמשך הגמרא מוכח שקשה לומר כן, דאמרינן בעי רבי ירמיה ערף עז, מהו, אווזין ותרנגולין טעמא מאי דמינא דעופות נינהו, אבל עז לאו מינא דעגלה נינהו, או דילמא מינא דבהמה הוא. ע"כ. והנה תמוה מה ההשוואה לאוויזים ותרנגולים, דשם הקדישם, מה שאין כן בעגלה ערופה לכאורה אין לה שום שם קדשים, ואף דכפרה כתיב בה כקדשים, מזה ילפינן לענין איסור הנאה, אבל בודאי אין שום דין מעילה בעגלה ערופה, ואם כן מה ההוה אמינא שעריפה בעז תטהר אותה מטריפתה.

ובאמת ברש"י כת"י לא הזכיר באוויזים ותרנגולים שהוקדשו, אלא רק שהואיל ומועילה מליקה בשום סוג עוף לכן תועיל גם לאוויזים ותרנגולים, ובעי רבי ירמיה לעריפה בשאר מיני בהמה. וכן בשיטה מקובצת הביא מתוספות רבינו פרץ שמדובר בחולין. אמנם לא נתבאר אם לשיטה זו תועיל מליקה להנ"ל אף בחוץ, ולפי זה נאמר שסבר רבי אלעזר דרבי מאיר סבירא ליה שהואיל ומצאנו שמליקה דינה כשחיטה לענין הנ"ל, הרי הוא בכל מיני העופות, והוא דין במליקה עצמה שלענין טהרת נבילה דינה כשחיטה, או שמדובר שמלק אווזים ותרנגולים בפנים, ונאמר שהואיל ובמקדש מצאנו שמליקה מטהרת כנ"ל, הרי הוא דין במקדש שמליקה מטהרת בו.

והנה לענין עריפת עז פירש רש"י שמדובר שהביא עז וערפה במקום החלל, ולכאורה מקום החלל לענין זה הוא כמליקה בפנים, דאם לא כן מדוע היה צריך לומר שערפה במקום החלל, לפי הסברא הנ"ל היה לנו לומר שהואיל ומצאנו שעריפה מטהרת את העגלה מידי נבילה, הרי שעריפה תמיד תטהר עגלה מידי נבילה בכל מקום שהוא, רק יש להסתפק בעז. ועוד משמע מבעיא דרבי ירמיה שאם הביא עגלה שהיא פסולה לעגלה ערופה, כגון שמשכה בעול או שהיא בת שנה, פשוט לו שתועיל עריפתה לטהרה, ורק במין אחר הסתפק, וכאן קשה לומר שגילתה התורה שדין עריפה כדין שחיטה בכל מקום, וצריך להבין דאפילו אם נאמר דמדובר במולק אווזים במקדש, מכל מקום מה שייך לומר כאן, הרי אינו עורף במקום החלל אלא בנחל איתן, וכי הנחל האיתן כולו הופך להיות מקום שבו העריפה מטהרת. ועוד צריך להבין, הרי אין דין עריפה בנחל איתן מסוים, אלא משמע שאפשר להורידה לכל נחל איתן כנ"ל, ואם כן באיזה מקום תטהר העריפה הנ"ל. וצריך לומר שפשוט שמדובר שלאחר שנתקיימו כל דיני העריפה, דהיינו כמו שמבואר [רמב"ם הלכות רוצח ושמירת נפש פרק ט' הלכה א'], הרוג שנמצא נופל בארץ ולא נודע מי הכהו מניחין אותו במקומו

ויוצאין חמשה זקנים מבית דין הגדול שבירושלם שני ויצאו זקניך ושופטיך ומודדין ממנו אל הערים שסביבות החלל אפילו נמצא בצד עיר זו שהדבר ידוע בודאי שהיא הקרובה מצוה למדוד: [הלכה ב'] אחר שמודדין ונודעה העיר הקרובה קוברין את הנהרג במקומו וחוזרין זקני ירושלם למקומן ובית דין של אותה העיר מביאין עגלת בקר משל אנשי אותה העיר ומורדין אותה אל נחל שהוא שוטף בחזקה וזהו איתן האמור בתורה. ע"כ. דהיינו דאחר שנתברר איזו עיר צריכה להביא עגלה ערופה, בית דין של אותה העיר הביאו עגלה פסולה כנ"ל. אמנם יש לדון באם עשו כן בלילה, דהרי אין עריפת עגלה רק ביום כמבואר ברמב"ם שם, האם גם כן תטהר העריפה, או שכיון שאין הזמן ראוי לעריפה הרי הוא כמולק בחוץ, ולא דמי למליקה שאף בלילה מטהרת מידי נבילה, דשם שם קדשים עליהם ושם מקדש על המקום, וראוי הוא להקרבת איברים ופדרים אף בלילה, אבל כאן אין לנחל הנ"ל קדושה מיוחדת ואפשר שהואיל ואינו זצן הראוי לעריפה אין כאן שם עריפה כלל, וצריך עיון בכל זה.

פרק שמיני

כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל, אפילו אחת בריבוא ימותו כולן.

פרק זה נקרא בלשון הראשונים פרק התערבות, שכן כולו [חוץ מהמשנה האחרונה] עוסק בהלכות תערובת, תערובת קדשים פסולים או איסורי מזבח בקדשים כשירים, תערובת קדשים בקדשים, כגון שלמים בעולות, היאך הם קריבים, תערובת דמים בדמים, כגון דמי חטאת הניתנים למעלה בדם עולה הניתן למטה, אם דם ואם תערובת כוסות בכוסות, ותערובת איברים באיברים, כגון איברי שלמים באיברי עולה, האם הם עולים על המזבח וכיצד.

מה שהולכים אחר הוא הרוב הוא דין בהנהגה ולא בירור המציאות

ובגמרא במסכת חולין [י"א ע"א] אמרו, מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא מנלן דכתיב אחרי רבים להטות, והוא המקור לשני סוגי הרוב, כל דפריש מרובא פריש, ודין ביטול ברוב. ועיין בשערי יושר שער הרוב שביאר כיצד ילפינן מאחרי רבים להטות גם שהולכים אחר הרוב וגם דין ביטול ברוב, ואין כאן המקום להאריך בזה.

וצריך להזכיר כאן את היסוד הגדול שודאי עניינים אלו של בירור הספיקות, אם חזקה, או רוב וכו', אינם בירור הספיקות, כי אם מוצא האדם חתיכת בשר ברחוב במקום שיש מאה איטליזים כשרים ותשעים ותשעה טרפים, שמדין מותר לו לאכול את הבשר, בודאי אינו

יכול להיות בטוח שאכל בשר כשר, ואפילו היו שם מאה כשרים ואחד טרף אינו יכול להיות בטוח בזה, אלא דין זה של הלך אחר הרוב הוא דין בהנהגה, שכך אמרה התורה, שהולכים אחר הרוב ובכחאי גוונא התורה התירתו, והוא הדין לתערובת של חד בתרי שמדין תורה מותר לאכלם, אף אם עלתה בידו חתיכת הנבילה מכל מקום התורה התירתה.

והנפקא מינה במה שאמרנו שהוא ענין של הנהגה הוא שדבר זה נקבע לפי זמן התערורות הספק, שאז נפסק הדין איך להתנהג, ולכן מצאנו בזה דין מענין, דהרי הלוקח פירות מן השוק יכול לאכלם אף שיש פרדסים ובמטעים ערלה, דאזלינן בתר רובא, והנה יש לשאול איך מותר לנו לאכלם, והלא אילנות הערלה הם קבועים בפרדס, ואם כן לקחו מן הקבוע, וכמו שנבאר לקמן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ובכחאי גוונא לא אזלינן בתר רובא, ואפילו עץ אחד יאסור את כל הפרדס. אלא שדעת כמה מגדולי הפוסקים, שהואיל ובעל הפרדס אינו שומר תורה ומצוות, ואחת היא לו האסור והמותר, ואין מתעוררת אצלו שאלה כלל, ממילא זמן התערורות הספק היא אצל הקונה שומר התורה ומצוותיה, ואז כבר פירש ממקום קביעותו ולכן אזלינן בתר רובא. [ולא הבאנו זאת אלא לדוגמא בעלמא ולא לפסק הלכה, כי דעת חלק מהפוסקים שבכל מטע של יהודי נקרא שמתעורר הספק במקום הקביעות אף שאינו שומר מצוות, ולכן לדעתם צריך השגחה שלא יגיעו שום פירות ערלה לחנויות].

עוד נפקא מינה מצינו בזה, באופן שנפל איסור להיתר ובטל ברוב, כגון תרומה שנפלה לחולין ביותר מאחד ממאה, וחזרה ונפלה עוד תרומה כנ"ל, דאם נודע בין נפילה לנפילה בטלו שתיהן, דגם התרומה הראשונה הצטרפה להיתר, אבל אם לא נודע בין נפילה לנפילה, הרי הוא כאילו נפלו שתיהן כאחת ולא עלו כיון שלא היה אז שיעור של אחד במאה, וכיון שלא נודע לא התעורר אצלנו הספק וממילא לא נפסק אז שבטל ברוב, וכשהתעורר הספק היו כבר שתיהן בתוך התערובת ולא בטלו אז.

היכן לא אמרינן ביטול ברוב

ולענין ביטול ברוב, הואיל ועניינו הוא שהדבר האסור בטל והוא כאילו אינו, תקנו חכמים שדברים חשובים לא נאמר ביטול ברוב, הואיל ובדעת בני אדם אין דברים אלו מתבטלים מחמת חשיבותם, אף שמדין תורה בטלים הם. ומצאנו כמה וכמה דברים כאלה, המבוארים בכמה מקומות בתלמוד, ועיקרם במסכת חולין ושם יתבארו ברצות ה', וחלקם הוזכרו כאן בסוגיא. האחד הוא חתיכה הראויה להתכבד בה לפני אורחים שאינה בטלה, וכאן אמרו לקמן [ע"ג ע"א] בעלי חיים חשיבי ולא בטלי. ועוד הביאו לקמן [ע"ב ע"א] את המשנה מי שהיו לו חבילי

תילתן של כלאי הכרם ידלקו וכו' שהיה רבי מאיר אומר כל שדרכו למנות מקדש, וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד, רבי עקיבא אומר שבעה; ואלו הן אגוזי פרך, ורימוני באדן, וחביות סתומות, וחילפי תרדין, וקילחי כרוב, ודלעת יונית, רבי עקיבא מוסיף אף בכרות של בעל הבית, הראוי לערלה ערלה, הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם וכו', דהיינו דגורו על הדברים שיש להם חשיבות שלא יבטלו ברוב, רק נחלקו מה הם הדברים, אם כל דבר שדרך למנותו אף לפעמים ולא מוכרים אותו במשקל וכו', או דבר שמוכרים אותו אך ורק במנין, או דוקא דברים מסויימים שהם חשובים מאוד שגורו עליהם חכמים, ואלו הן ששה דברים הנ"ל או שבעה לדעת רבי עקיבא.

ומה שכתבנו שהוא דין דרבנן, כן היא דעת רוב הראשונים, אבל התוספות במעילה [כ"א ע"ב ד"ה פרוטה] כתבו שפרוטת הקדש שנפלה לתוך מעות חולין אינה בטילה ברוב, מפני דנוי דבר חשוב שלא בטל, ולכאורה היינו דימעות מן התורה, חזינו לכאורה דסבירא להו דדבר חשוב אינו בטל מן התורה.

עוד מצאנו שלא הלכו אחד הרוב באופן שנתערב מין במינו והוא דבר שיש לו מתירין, כגון דבר שהוא אסור היום ויהיה מותר למחר, דאמרינן דכאן גזרו חכמים שלא יזדקקו לביטול ברוב אלא ימתינו להיתרו, וכך אמרו [נדרים נ"ח ע"א] כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהן חכמים שיעור וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור. ע"כ. ואמרו [יבמות פ"ב ע"א] כל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל.

עוד מצאנו בכמה סוגי איסורי הנאה כגון יין נסך ועבודה זרה שאינם בטלים, כמבואר בסוף מסכת עבודה זרה, והוזכר בסוגיין.

דיני קבוע

ודבר זה שהליכה אחר הרוב הוא הלכה ולא בירור המציאות, חזינו בהלכות קבוע, דקיימא לן דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, גם אם תהיה טריפה אחת באטליו של אלפי חתיכות בשר כשירות, אי אפשר להכנס לאטליו זה ולקנות בשר, וגם אם קנה כבר אסור לאכלו, ובדאי הוא גזירת הכתוב, ובגדר גזירת הכתוב זו דנו האחרונים [בסוגיא בכתובות], דהרי יש לשאול דאם הוא מחצה על מחצה הרי הוא ספק רגיל שלדעת חלק מהראשונים מן התורה אזלינן בו לקולא, וכתב הקובץ שעורים דודאי יש כאן רוב, אלא גזירת הכתוב שהרוב לא יכריע, ויש בזה ביאורים אחרים, ואין כאן מקומם.

ולקמן בסוגיא אמרינן דהטעם ששור הנסקל לא בטל

הקבוע, והוא מן הסברא הנ"ל. ויתבאר עוד אי"ה במסכת חולין, דשם מקומו.

ועוד אמרו לקמן [ע"ג ע"ב], אמר רבא השתא דאמרי רבנן לא נקריב, אי נקריב לא מרצי. ע"כ. דהיינו דלאחר שגזרו שלא יקריבו אף אחד מהם אף אם כבשום, אף אם יקריבם לא יעלו. וכתב רש"י הטעם דאידיחי ליה מדרבנן ושוב אינו חוזר ונראה, דאף על פי שהכשרין שבהן ראויין להקרבה הואיל ונדחה מלהקריב לכתחלה מחמת הפסולין המעורבין בהן נדחו לגמרי דהוה להו כפסולין. אמנם מבואר לקמן דאינו כן להלכה, דאזיל לשיטת מאן דאמר בעלי חיים נדחים, דסבירא ליה דמתניתין אזלא כוותיה. אמנם הרמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין פרק ו' הלכה א'] כתב, כל הזבחים שנתערב בהן אחת מחטאות המתות, או שור הנסקל, אפילו אחד ברבוא כולן ימותו לפי שבעלי חיים חשובין הן ואינם בטלין, ואם הקריב הורצה שאין בעלי חיים נדחין. ע"כ. ובפשטות דברי הרמב"ם קאי גם באופן שלקח מן התערובת כמות שהיא, ולא דכבשינהו, הואיל והטעם הוא דאין בעלי חיים נדחים. ועיין באחרונים שהאריכו למעניתם בדברי הרמב"ם ומפרשיו.

עד כאן כללי הסוגיא, שבאמת עיקרם במסכת חולין בגמרא ובראשונים באריכות גדולה, וכאן לא הובאו אלא אנגב הסוגיא.

דף ע' ע"ב

כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל, אפילו אחת בריבוא ימותו כולן.

וכשנתערבו חטאות המתות בכשירות הוא פשוט שכוונסן לכפה ומתים מאיליהן, כדין חטאות המתות, אבל שור שנגמר דינו להסקל, בכהאי גוונא שנתערב בריבוא כשירות, האם יש דין לסקול את כולן מספק. והרמב"ם שהבאנו בסמוך כתב בסתם שימותו, ולא הזכיר סקילה בתערובת שור הנסקל, וכן כתב רבינו הגר"ז שמיתתם מצד תערובת איסורי הנאה ולא מצד דין מיתה, ולכן אין דינם בסקילה.

דף ע"א ע"ב

ובטריפה.

וגם על זה אמרו שירעו עד שיסתאבו, ותינח בכל הפסולים שיכולים להאכל להדיט אחר פדיונם כדין פסולי המוקדשין, אמנם בטריפה שאינה ניכרת מה יעשה הקונה או הפודה, הרי אסורה באכילה, ולא נותר אלא להאכילה לכלבים, ואין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים. כך הקשה רבינו אפרים בתוספות. ותירצו בתוספות דאפשר לומר דלא נאמר דאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים רק בדבר שמצד עצמו

ברוב הזבחים הכשירים הוא לפי שבעלי חיים חשיבי ולא בטלי, ולכן אין דין ביטול ברוב, דהיינו מדרבנן, ושאלה הגמרא שיש עצה אחרת, שנגרום להם לזוז ממקומם, ואז נוכל לקחת אחד אחד ולהקריבו מדין כל דפריש מרובא פריש. ואמר רבא דהוא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע.

והנה קבוע בכל מקום הוא דבר הניכר, כגון חנות המוכרת טריפה או להיפך, שבמקומה היא ניכרת, ורק לנכנס אינו ידוע, אבל כאן הרי לא ניכר לאף אחד מי הוא השור הנסקל וכו', וכדי שיקרא קבוע צריך שיהיה ניכר במקומו, כך כתבו תוספות בחולין [צ"ה ע"א ד"ה ספק] ולא דמי לתשעה גוים וישראל אחד ביניהם שהוא קבוע, דהוא משום שבאדם הרי הוא ניכר לעצמו, מה שאין כן בבהמות שלא שייך לומר כן. וכתבו תוספות שיש גדר של קבוע דרבנן, שכל דבר שאינו בטל מצד חשיבותו כמבואר לעיל, לא בטל והרי הוא כניכר במקומו. ולכאורה כך מבואר בסוגיא דנקטה דמשום דבלי חיים חשיבי ולא בטלי לכן יש גזירה שמא יקח מן הקבוע, אף שבאמת אין כאן קבוע.

אמנם בזה פליגי עליהם הרשב"א והריטב"א [בכמה סוגיות בתלמוד] וסבירא להו שאין מושג כזה קבוע דרבנן, ומה שנקטו קבוע הרי הוא לשון מושאל, והכונה שמא יבוא לקחת מהתערובת בלא כבישה, ואז אסור הדבר מטעם דבר שבמנין שלא בטל או בריה וכו'. אמנם לא פליגי אלא בהגדרה, אבל לכולי עלמא היא גזירה בדרבנן, ואף דשניהם גזירה, ולא גזרינן גזירה לגזירה, צריך לומר שהכל חדא גזירה, דהא בלא הא לא קיימא.

ומה שגזרו דוקא כאן ולא גזרו בכל נמצא שלא לילך אחר הרוב שמא יקח מן הקבוע, אף דשם הוא חמור יותר שהרי הוא קבוע גמור, דעת בעל השאלות [הביאו הר"ן בחולין צ"ה ע"א] דדוקא במקום שעשינו פעולה שיהיה פרישה חששו, אבל במקום שלא עשינו שום פעולה לא חששו, וכתב הר"ן דלדעה זו אם תערובת זו של שוורים נפוצה לכל עבר מסיבה כל שהיא, אבל לא על ידי פעולה שלנו, יהיו השוורים הפורשים מותרים בהקרבה, דבכהאי גוונא לא גזרו. אמנם התוספות שם כתבו שבמקום שהאיסור ניכר לא חששו שילך ויקח להדיא, ודוקא במקום שהאיסור אינו ניכר לששון, ונמצא קולו חומרו, וכתב הר"ן שם דלפי סברא זו יהיה אסור בכל אופן, אף אם לא אנחנו גרמנו להם לנווד ממקומם.

וכבר נתבאר לעיל דכל הלכות אלו הן הלכות בהנהגה, ולא במציאות, וגם בדיני דרבנן יש לומר כן, ולפי זה דין האיסור הוא דוקא אחר דנודע לנו שנתערב שור הנסקל בשאר שוורים, דאז פסקנו על התערובת איסור מדין קבוע דרבנן, וכתב הרא"ש [בתשובותיו כלל כ'] דאם פירשה חתיכה מן התערובת קודם שנודעה התערובת, הרי היא מותרת, דבכהאי גוונא לא אמרו שגזרו שמא יקח מן

רבנן את בעלותו על הקרבן, וממילא לא יצא ידי חובתו, וצריך להביא קרבן אחר ולא הוי חולין בעזרה.

דף ע"ד ע"ב

אמר רב יוסף. בקרבן נשים.

והרי מצאנו שיכול אדם לשלח קרבנותיו אף שבוה הוא מבטל מצות סמיכה, אלא כיון שאי אפשר לו לבא ולסמוך אמרינן דסמיכה אינה מעכבת, ואם כן מדוע צריך להעמיד כאן בקרבן נשים, תיפוק ליה שאי אפשר לסמוך מחמת שאינו יודע מה שלו, ויקרב בלא סמיכה. כך הקשו תוספות. ותירצו דאין הכי נמי, רק כאן שיש תקנה על ידי רעה ופדיה ואז יוכל לסמוך העדיפו תקנה זו, אבל לפי האמת יכול להקריב בלא סמיכה. ואף דקיימא לן בכל מקום דהיכא דאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו, הכא שאני, דממה שאפשר לשלח קרבנות מוכח שאין חיוב לסמוך. אמנם התוספות ר"ד [בגישן כ"ה ע"ב] חולק דבקרבן שאינו ראוי לסמיכה מצד עצמו סמיכה מעכבת בו כדין דבר שאינו ראוי לבילה, ולכן העמידו כאן דוקא בקרבן נשים.

דף ע"ה ע"ב

אמר רמי בר חמא בכור לב"ש אין מאכילין לנדות, תמורתו מהו בכור אינו נפדה, תמורתו מהו בכור אינו נשקל בליטרא, תמורתו מהו.

דהיינו דרמי בר חמא הסתפק בדין תמורת הבכור במה היא שוה לבכור ובמה לא, והסתפק גם לענין שקילה בליטרא, ולכאורה חזינן דאיסור השקילה בליטרא הוא איסור דרבנן, דאם הוא איסור תורה מהיכי תיתי לחלק ביניהם, וכך כתבו התוספות, וכן כתבו רש"י והראשונים, וכן מוכח בירושלמי. אמנם מהגמרא במסכת סנהדרין בסוגיא דעיר הנדחת [ק"ב ע"ב] מוכח שהוא דין תורה, וכתב בשיטה מקובצת ליישב לשיטה זו במה הסתפק רמי בר חמא.

אין מביאין קדשים לבית הפסול.

דהיינו דאין לגרום מצב לקדשים שיכול להביאם לידי פסול. ולא נתבאר אם איסור זה הוא דאורייתא או דרבנן, דבתרומה מצאנו דין של משמרת תרומות, שצריך לשמרה שלא תבא לידי טומאה וכו', ולכאורה קדשים לא גרעו מתרומה. אמנם יש לומר דהוא דין מיוחד בטומאה, שיש להזהר מלטמא תרומה, אבל אין איסור מיוחד בתרומה שאסור להפסידה, ולפי זה אף כאן, הרי לא בטומאה מדברים אלא בגרימת הפסד, כגון שיבואו לידי נותר וכו', אם כן יתכן שאין איסורו מן התורה.

אינו ראוי לאדם, רק לכלבים, אבל כאן שכל התערובת באמת ראויה לאדם רק אחד מהם אינו ראוי, אין איסור לפדותם כנ"ל. והטעם דהא דאין פודים וכו' הוא נלמד מפסוק רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת, וילפינן ואכלת ולא לכלבך, משמע שדבר שראוי לאכילתך אפשר לפדותו כנ"ל. ועיין באחרונים תירוצים נוספים על קושיא זו.

ועוד אפשר לומר דעיקר האיסור הנ"ל הוא מצד בזיון קדשים, דפודים אותם כנבילה לכלבים, אבל כאן הואיל ויש אפשרות שיאכלו לבני אדם, כגון שתוכר הטריפה וכו', אם כן אין הפדיון בהכרח לצורך אכילת כלבים, וגם מצד עיקר הדין הרי הוא ראוי לאכילת אדם מחמת שמה שבעלי חיים לא בטלים הוא רק דין דרבנן, הרי שהפדיון באמת הוא לבני אדם, רק מחמת דין צדדי אינו יכול לאכלם ואין בזה דין הנ"ל.

וימכרו.

כן הוא בכל המשנה, וגם הרמב"ם כתב בכל האופנים שימכרו, ולכאורה יש אופן נוסף, פשוט יותר, על ידי פדיון, ובאמת רש"י כתב, ול"נ דלא גרסינן וימכרו, אלא ירעו עד שיתאבדו ויביא בדמי היפה כו' ובתחילת חילולן יאמר כל מקום שהיא עולה תהא מחוללת על אלו וכל מקום שהן שלמים יהיו מחוללין על אלו ויביא מאלו עולה ומאלו שלמים וכו'.

דף ע"ב ע"ב

וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים.

בפשטות הכונה שיתבטלו אם יש מאתים כנגדם, ורש"י בביצה [ג' ע"ב ד"ה יעלו] פירש לשון עליה דהוא כמו בתערובת תרומה במאה דמכל מקום צריך להעלות אחד וליתנו לכהן. והוא תמוה, דשם תקנו כן מפני גזל השבט, ומה שייך כאן דבר זה. אמנם כתב שם המרדכי [סימן תרמ"ז] דצריך להרים חתיכה אחת ולזורקה כדי שנוכל לתלות שהיא זו האסורה וכך להתיר את האחרים, כמו שמצאנו גם בהמשך סוגיין.

דף ע"ג ע"ב

אי מקריב לא מרצי.

לעיל כבר כתבנו בזה, וברש"י יש שני פירושים, לפירוש אחד היינו דאף שעבר והקריב את התערובת לא נרצה דהוי דחוי מדרבנן, ולפירוש שני היינו שאף אם הוכרו מכל מקום נדחו בשעה שעדיין לא הוכרו ולא יהיו ראויים גם אחר כך. ומכל מקום הוא תימה, דהיאך נחייבו להביא חולין לעזרה אחרי שבאמת הקרבן כשר ויצא ידי חובתו. ותירצו בראשונים כמה תירוצים, והנראה ביותר הוא תירוצו של רבינו מנוח, שכתב דמכח גזירה הנ"ל הפקיעו

דף ע"ו ע"א

וכולן רשאים כהנים לשנות באכילתן, לאכלן צלויין, שלוקין ומבושלין, ולתת לתוכן תבלי חולין ותבלי תרומה.

ובחולין [קל"ב ע"ב], אמר רב חסדא מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי ואין נאכלות אלא בחרדל מאי טעמא

אמר קרא למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים. ע"כ. וכתבו הראשונים דמה שאמר רב חסדא היינו דאם אין לו העדפה כיצד לאכול, יאכל כדרך הנ"ל שהיא דרך גדולה, אבל אם ערב עליו יותר באופנים אחרים, יכול לאכול באופנים הערבים עליו [ובלבד שיהיה בדרך כבוד, פשוט], ויתכן שאדרבה, שאז אסור לו לאכול באופן שאינו חביב עליו אף שהוא דרך המלכים.